

OBSAH

ÚVOD	9
------------	---

ŠKOLSKÁ MEDIÁCIA

1	DEFINOVANIE POJMOV, LEGISLATÍVA A HISTÓRIA	12
1.1	Vymedzenie základných pojmov	12
1.2	Legislatívne východiská	18
1.3	Mediácia v histórii a školská mediácia v súčasnosti	22
2	ŠKOLSKÁ MEDIÁCIA REALIZOVANÁ ZO ZÁKONA	26
2.1	Podmienky mediácie v zmysle zákona	26
2.2	Mediačné konanie ako štrukturovaný proces	29
2.3	Dohody o mediácii a mediáčna doložka v dokumentoch	31
3	KONFLIKTY V ŠKOLSKOM PROSTREDÍ	38
3.1	Faktory ovplyvňujúce konflikt a pocity v konflikte	38
3.2	Príčiny konfliktov v školskom prostredí	41
3.3	Vývoj konfliktov	56
4	OBRANNÉ MECHANIZMY	61
4.1	Únik	61
4.2	Rezignácia	62
4.3	Kompenzácia	62
4.4	Identifikácia	63
4.5	Pseudoracionalizácia	64
4.6	Skrytá agresia	64
4.7	Prenos – projekcia	65
5	SKUPINOVÉ MYSLENIE	67
5.1	Príčiny skupinového myslenia	67
5.2	Solidárnosť v skupine	68

5.3	Strata kritického myslenia	69
5.4	Obavy pred zmenami	69
5.5	Stereotypné myslenie a predsudky	70
5.6	Klamlivá racionalizácia	70
5.7	Moralizovanie	70
5.8	Jednomyselnosť	71
5.9	Odporúčania pre prax	71
6	EMÓCIE V PEDAGOGICKOM TÍME	75
6.1	Vplyv „teploty“ emócií na riešenie konfliktov	75
6.2	Citové vydieranie v pedagogickom tíme	77
6.3	Coping ako príležitosť k riešeniu konfliktov	78
7	MOBBING A BOSSING V PEDAGOGICKOM TÍME	80
7.1	Kultúra školy z hľadiska začleňovania školskej mediácie	80
7.2	Mobbing a bossing v pedagogickom tíme	83
8	RODIČ AKO PARTNER ŠKOLY	86
8.1	Rodičia ako vzor	86
8.2	Lahostajní rodičia	87
8.3	Rodičia rodičovských združení	88
8.4	Rodičia vstupujúci do kompetencií učiteľa	90
8.5	Spolupracujúci rodičia	91
8.6	Prvá skúsenosť dieťaťa so školským prostredím	91
8.7	Možné zdroje sporov	93
8.8	Riešenie konfliktov s rodičmi	96
8.9	Kľúčové prvky spolupráce učiteľa s rodičom	98
9	KRITICKÉ MYSLENIE V PEDAGOGICKOM TÍME	106
9.1	Vytváranie systému včasného varovania pred krízou	106
9.2	Predpoklady zmien v pedagogickom tíme	112

ROVESNÍCKA MEDIÁCIA

1 RIZIKOVÉ SKUPINY ŽIAKOV V KONTEXTE KONFLIKTOV	122
1.1 Príčiny konfliktov medzi žiakmi a novovynárajúce sa potreby	122
1.2 Východiská pre definovanie rizikových skupín žiakov	128
1.3 Problémové správanie žiaka v kontexte vplyvu okolia	131
1.4 Deti ranného veku	137
1.5 Žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	142
1.6 Žiaci s opakovaným problémovým správaním	147
1.7 Deti nízkopríjmových rodín a deti rodín v hmotnej núdzi	151
1.8 Žiaci so slabým prospechom a problémovou dochádzkou	151
1.9 Prestimulovaní žiaci	152
1.10 Odporúčania pre prax	153
2 KRITICKÉ MYSLENIE V KONTEXTE VEKU ŽIAKA	156
2.1 Formovanie kritického myslenia	156
2.2 Podpora kritického myslenia	159
3 MEDIÁCIA VO VIRTUÁLNOM PRIESTORE	163
3.1 Sociálne siete a kyberšikanovanie	163
3.2 Inštitút chránenej osoby	166
4 PODMIENKY A MOŽNOSTI ROVESNÍCKEJ MEDIÁCIE	171
4.1 Možnosti využitia rovesníckej mediácie v školskom prostredí	171
4.2 Výhody rovesníckej mediácie	175
4.3 Princípy rovesníckej mediácie	179
4.4 Roviny vnímania konfliktu rovesníckym mediátorom	180
4.5 Kľúčové kompetencie rovesníckeho mediátora	183
4.6 Metódy a formy nácviku zručností rovesníckych mediátorov	189
5 ŠTRUKTÚRA PROGRAMU ROVESNÍCKEJ MEDIÁCIE	191
5.1 Zváženie dôvodov na realizáciu programu	191
5.2 Model realizácie programu rovesníckej mediácie	194

5.3	Udržateľnosť programu rovesníckej mediácie	208
5.4	Vývoj tréningovej skupiny rovesníckych mediátorov	209

PRAKTICKÁ ČASŤ

1	POZOROVANIE DEJA	212
1.1	Tímová spolupráca a jej prekážky	212
1.2	Vnímanie rozmanitosti	213
1.3	Živý obraz – pozorovanie	214
1.4	Denník pozorovateľa	215
1.5	Očakávania od programu rovesníckej mediácie	216
2	KONFLIKTY – POCITY, PREJAVY, PRÍČINY	218
2.1	Miesto činu	218
2.2	Molekuly v konflikte	219
2.3	Nakresli svoj život	220
2.4	Príčiny a zdroje konfliktov	222
2.5	Pomoc a prekážky	223
3	AKTÍVNE POČÚVANIE	225
3.1	Hlasy	225
3.2	Tímový štvorec	226
3.3	Aktívne počúvanie a hrkálky	227
3.4	Štyri uši	227
3.5	Labyrint	228
4	EMÓCIE A „JA“ VYJADRENIE	230
4.1	Teplota citov	230
4.2	Pohladenia	230
4.3	Zvládanie hnevu	231
4.4	Pozitívne a negatívne emócie	232
4.5	Abecedný slovník emócií	234

5	UHLY POHLADU A PARAFRÁZOVANIE	236
5.1	Vrcholy a údolia môjho života	236
5.2	Podobné črty a rozdiely	237
5.3	Moje rozhodnutia a rozhodnutia dospelých	238
5.4	Očami dieťaťa	239
5.5	Očami troch kameramanov	239
6	VERBÁLNA A NEVERBÁLNA KOMUNIKÁCIA	241
6.1	Čítanie neverbálnej komunikácie v konflikte	241
6.2	Neverbálne prejavy v strese	242
6.3	Meno v abecednom poradí	242
6.4	Semafor	243
6.5	Komunikácia s agresívnym spolužiakom	244
7	REFLEXIA A SEBAREFLEXIA	245
7.1	Životné vízie žiaka	245
7.2	Môj život v štyridsiatke	246
7.3	Stres a reakcie nášho tela	247
7.4	Výroky	248
7.5	Čínsky múr	248
8	ARGUMENTY, PROTIARGUMENTY, DISKUSIA	250
8.1	Naše stereotypy	250
8.2	Vlastník - užívateľ	251
8.3	Problémový žiak	251
8.4	Povolenie klamať?!	252
8.5	Príbeh konfliktu	254
9	BRAINSTORMING A NÁZOROVÉ ROZDIELY	255
9.1	Stratégie rozhodovania	255
9.2	Daněk a Hájek - tvorba argumentov a protiargumentov	256
9.3	Keď nekomunikujeme	257
9.4	Stoličky	258
9.5	Upokojenie hnevu	259

10 MEDIAČNÝ PROCES A UDRŽATEĽNOSŤ PROGRAMU	260
10.1 Oslovenie	260
10.2 Kým kohút nezaspieva	260
10.3 Aká je dnešná mládež?	262
10.4 Ako poviem	264
10.5 Udržateľnosť programu	264
ZÁVER	266
LITERATÚRA	267

ÚVOD

Školská mediácia, ako odborná metóda riešenia konfliktov, môže byť účinným nástrojom zlepšovania klímy školy a východiskom pre formovanie jej zdravej kultúry.

- „Môj názor je...“;
- „Mňa napríklad zaujíma, čo si o tom myslíš ...“;
- „Musíme si určiť pravidlá, lebo sa neposunieme ďalej ...“;
- „Pssst.....jeden po druhom ...“;
- „A čo ak to nie je tak, ako sme si mysleli ...“;
- „Ja si to nemyslím ...“;
- „Mali by sme sa viac počúvať...“;
- „Kto sa ešte nevyjdaril?“

Vety, ktoré priebežne a v rôznych situáciách počuť z úst rovesníckych mediátorov. Ak žiakom doprajeme čas a vytvoríme im priestor, aj tieto vety sa stávajú prirodzenou súčasťou výbavy ich žiackeho slovníka.

Program školskej a rovesníckej mediácie túto pomoc ponúka. Vzájomné učenia sa je v procese zvnútorňovania mediačných zručností pedagógov, žiakov kľúčové. Učiteľ sa stáva sprievodcom, ktorý otvára témy, povzbudzuje k vysloveniu názorov, upozorňuje na zaujímavé myšlienky, podporuje kritické myslenie a diskusie v triedach. Jeho dôležitou úlohou, ktorú si potrebuje ustrážiť, je, aby modelové situácie riešenia konfliktov kopírovali možnosti skupiny, opierali sa o reálne skúsenosti žiakov a reagovali na podmienky, ktoré sú súčasťou ich prirodzeného rovesníckeho prostredia.

Vzájomné učenie sa v akomkoľvek tíme (pedagogickom, triednom) posilňuje dôveru, učí spolupráci, vedie k spoluzodpovednosti za proces prijímania rozhodnutí. Dôvera lektora k rovesníckym mediátorom je pri tréningových aktivitách kľúčová. Poznanie, že na rovnakú vec môžeme mať rozdielny názor, že na všetky otázky nepotrebuje odpoveď hneď, že na mnohé existuje dokonca rôzna odpoveď, že emócie (pozitívne aj negatívne) sú prirodzenou súčasťou našich životov a čítanie neverbálnych prejavov nám pomáha pochopiť svet iných, to všetko môže byť cennou skúsenosťou pre zmiernovanie napätia v triedach.

Autorka